



BULLETIN 110

SEPTEMBER 2009

VRIENDENKRING VAN HET STREEKMUSEUM HOEKSCHER WAARD

Contributie minimaal € 10,00 per persoon/jaar
Postbank nummer 38.70.852

DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter: mr. G. Schilperoort
Secretaris: mr. R. van der Waal
tel. 015 - 2569775

Penningmeester en
ledenadministratie: C. Spruit
e-mail: cor.spruit@hccnet.nl
tel. 0186 - 601385

REDACTIECOMMISSIE: mr. G. Schilperoort
mr. R. van der Waal

REDACTIEADRES: Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord
e-mail: rvanderwaal@planet.nl

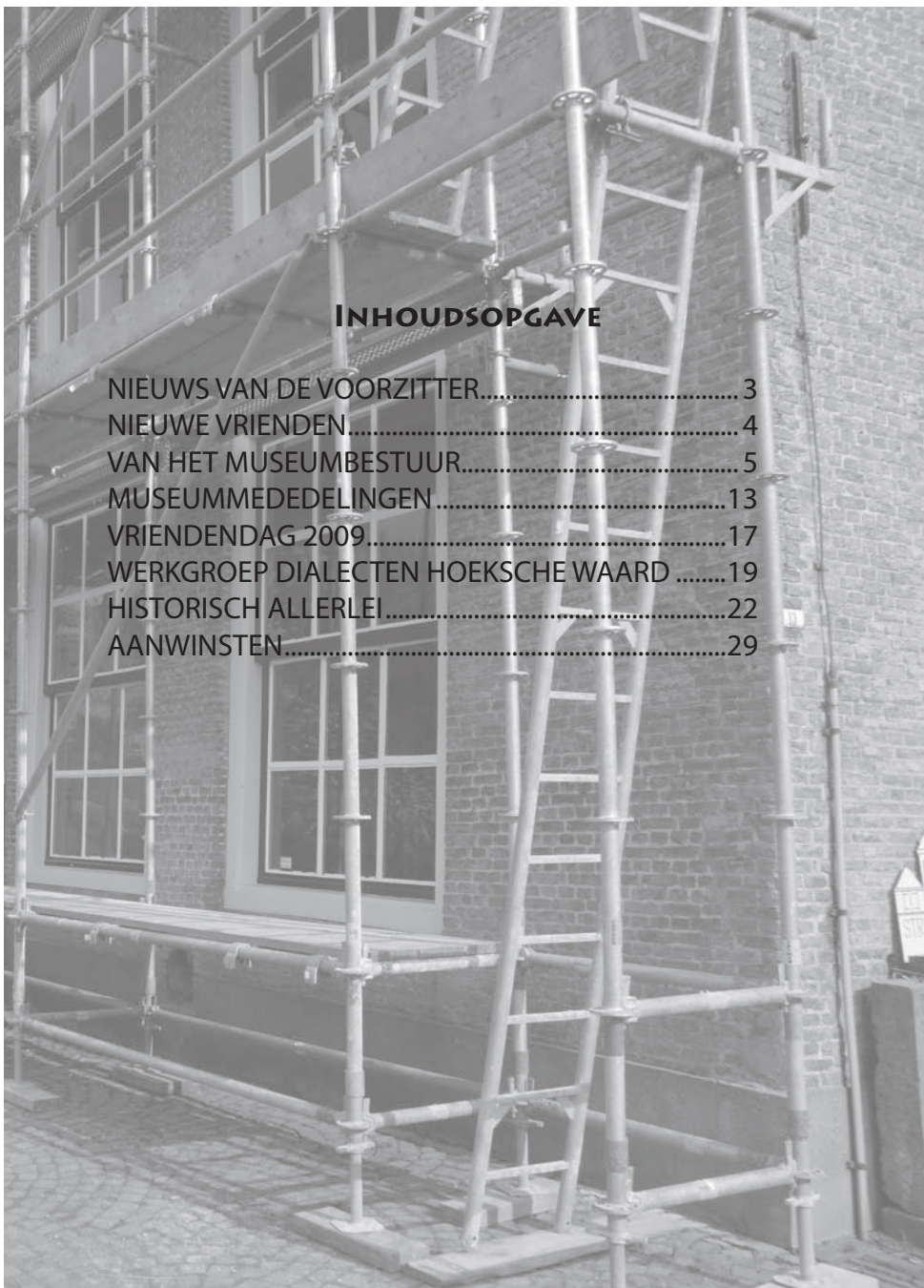
LAY-OUT: C. Spruit

STREEKMUSEUM HOEKSCHER WAARD

ADRES Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord
tel. 0186 - 601535
www.streekmuseumhw.nl
e-mail: info@streekmuseumhw.nl

OPENINGSTIJDEN **Museum** Het museum is i.v.m. renova-
tiewerkzaamheden tijdelijk
gesloten
Studiezaal woensdag 9.00 tot 13.00 uur
zaterdag 10.00 tot 17.00 uur





INHOUDSOPGAVE

NIEUWS VAN DE VOORZITTER.....	3
NIEUWE VRIENDEN.....	4
VAN HET MUSEUMBESTUUR.....	5
MUSEUMMEDEDELINGEN.....	13
VRIENDENDAG 2009.....	17
WERKGROEP DIALECTEN HOEKSCHE WAARD	19
HISTORISCH ALLERLEI.....	22
AANWINSTEN.....	29





NIEUWS VAN DE VOORZITTER

Beste vrienden,

Zoals ik in het vorige Bulletin al aankondigde heeft het Streekmuseum inmiddels een nieuwe conservator. Carin van Krimpen is met ingang van 17 augustus jl. in functie als conservator. Als Vriendenkring heten we haar van harte welkom en wensen we haar veel succes en werkplezier toe.



Gert Schilperoort

Daarmee is een einde gekomen aan een periode van twintig maanden waarin Alex van der Woel als interim-conservator leiding gaf aan het museum. Het was bepaald geen begerenswaardig karwei dat Alex in de turbulente maand december van 2007 op zijn bord geschoven kreeg. Met veel inzet en succes heeft hij, voor een periode die veel langer duurde dan aanvankelijk was gepland, de dagelijkse gang van zaken in het museum draaiend gehouden, de vele vergaderingen genotuleerd en zelfs een expositie georganiseerd.

In dit Bulletin vindt u in woord en beeld een verslag van de ingrijpende renovatie die het Hof van Assendelft in de afgelopen maanden heeft ondergaan. Tijdens de Vriendendag op 10 oktober a.s. stellen we u in de gelegenheid om de vernieuwingen met eigen ogen te aanschouwen. Het programma van de Vriendendag treft u verderop aan. Ik zie er naar uit op die dag veel oude en nieuwe vrienden van het Streekmuseum te mogen begroeten.

Gert Schilperoort





NIEUWE VRIENDEN

Wij konden in de afgelopen maanden weer 33 nieuwe vrienden welkom heten, mede door de aanwezigheid van het Streekmuseum op jaarmarkten in Numansdorp en Oud-Beijerland. En ook dankzij het open blijven van de studiezaal werden er nieuwe vrienden geworven.

Het totaal aantal vrienden is medio augustus op 1688 gekomen. U heeft overigens als vriend ook gratis toegang tot de studiezaal. Hier kunt u het spoor volgen van uw voorouders in de Hoeksche Waard en meer te weten komen over de geschiedenis van de streek.

W.L. Hoogvliet	Westmaas
P. Schoon	Dordrecht
R.H. Wiggers & M.J. van Samsbeek	Oud-Beijerland
A.J. Groenenboom	Numansdorp
D. van Prooijen	Numansdorp
H. Wander	Numansdorp
L.M. Manuels - den Otter	Heinenoord
Sterkman	Numansdorp
G.M. Visscher	Klaaswaal
F.P. Zuiderhoudt	Maasdam
A.J. Schipper	Oud-Beijerland
A.J. van Wijk van Brievingh	Papendrecht
J.M. Raat	Oud-Beijerland
G. Hoogsteen	Puttershoek
A.B. v.d. Wulp & M.E. v.d. Wulp - v.d. Ree	Heinenoord
R. Alblas	Puttershoek
D.G. Andeweg	Piershil
C.F. v. Dullemen	Oud-Beijerland
A. Alblas	Oud-Beijerland
E.T. Reedijk	Oud-Beijerland
G.J.C. Wüst & J.C. Wüst - v. Prooijen	Mijnsheerenland
W. de Jong	Oud-Beijerland
G. Ninaber van Eyben	Piershil
A. de Vlaming & G.C. de Vlaming - v. Oeveren	Oud-Beijerland
Joh. de Jonge	Oud-Beijerland
J.W.A. Knoop - v.d. Wouw	Mijnsheerenland
A.B. in 't Veld - Lammers	Oud-Beijerland
R. Brandsma	Diepenveen
K. Hurman - v.d.Berg	Nieuwerkerk a/d IJssel





VAN HET MUSEUMBESTUUR

Een nieuwe directeur voor ons museum...

Misschien hebt u het al in de pers opgepikt, anders langs deze weg: met ingang van 17 augustus a.s. wordt Carin van Krimpen uit Rotterdam onze nieuwe directeur, en tevens conservator. Carin studeerde onder meer kunstgeschiedenis en recent ook wijsbegeerte. Zij was eerder galeriehoudster in Rotterdam en Amsterdam, initiatiefneemster en directeur van stichting Palaver, en introduceerde de Kinderuitmarkt. Bovendien werkte ze in de gemeenten Haarlemmermeer en Rotterdam op het terrein van de beeldende kunsten en kunstzinnige vorming. Ook doceerde zij aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam.

Het bestuur is erg ingenomen dat we na een zoektocht van een paar maanden in Carin van Krimpen de nieuwe directeur hebben gevonden. Het museum zat namelijk te wachten op een persoon die als directeur leiding kan gaan geven aan de realisatie van de grote ambities die we met het museum hebben. Uiteraard is de aanpak van onze gebouwen daarbij een grote klus, waarmee Carin zich snel zal gaan bemoeien. Daarover schrijf ik hieronder meer.

... en de renovatie van het Hof van Assendelft

De afgelopen maanden zijn er in korte tijd ingrijpende bouwkundige werkzaamheden aan de bakermat van ons Streekmuseum uitgevoerd. Om die werkzaamheden uit te voeren moest het Hof van Assendelft gesloten en ontruimd worden. Dit was een ingrijpende gebeurtenis in de geschiedenis van het 40-jarige Streekmuseum.

Liever hadden wij aan de slag willen gaan nadat de boerderij Oost-Leeuwenstein weer als museum in gebruik genomen was. Het Hof van Assendelft had dan tot die tijd open kunnen blijven en in alle rust hadden we de renovatie en herindeling kunnen voorbereiden. De uiterste uitvoeringsdatum voor een al in 2006 toegekende subsidie van € 100.000,00 was echter 20 juni 2009 en geen dag later.

In dit artikel wil ik een schets geven van wat er aan voorafgegaan is, het vervolg, het uitgevoerde werk en wat er nog gedaan moet worden.





Wat vooraf ging

Het hoofdgebouw van het Hof van Assendelft is aangewezen als Rijksmonument.

De Monumentenwacht inspecteert het pand elk jaar en rapporteert steeds een toenemend aantal gebreken en achterstallig onderhoud.

In 2006 is door het toenmalige bestuur en management een besluit genomen om het achterstallig onderhoud weg te werken, het museum bezoekersvriendelijker te maken en een betere klimaatbeheersing toe te passen. De kosten daarvan werden toen begroot op € 200.000,00 en in het kader van de Regeling Subsidiëring Gebiedsgericht Beleid (SGB) werd een subsidie van € 100.000 toegezegd. Bij de toen gemaakte inrichtingsplannen speelde het op handen zijnde verlies van de boerderij Oost-Leeuwenstein als locatie voor ons Streekmuseum, m.a.w. het hele museumbedrijf zou beperkt blijven tot het Hof van Assendelft.

De "Projectgroep Doorstart Streekmuseum Hoeksche Waard" heeft vervolgens een onderzoek gedaan naar de toekomstmogelijkheden van het Streekmuseum. In het rapport dat de Projectgroep heeft uitgebracht zijn aanbevelingen gedaan met betrekking tot het behoud van Oost-Leeuwenstein voor en de bestuurlijke inrichting van het Streekmuseum.

Deze aanbevelingen, met de daarbij behorende financiële middelen, zijn door de vijf Hoekschewaardse Gemeenten overgenomen en op 3 oktober 2008 is het nieuwe bestuur geïnstalleerd.

Hangende het onderzoek van de Projectgroep zijn de bouwplannen van 2006 de ijskast ingegaan en is voor de SGB-subsidie een aantal malen uitstel van de uitvoering van de werkzaamheden verkregen.

Een van de eerste zaken die op het bord van het nieuwe bestuur werden gelegd was het nog niet uitgevoerde renovatieplan van 2006. Intussen had de Monumentenwacht eind oktober 2008 weer haar jaarlijkse onderzoek gedaan en bleek het aantal gesignaleerde gebreken aan het pand weer te zijn toegenomen.

Omdat wij het werk aan het Hof van Assendelft pas wilden uitvoeren nadat Oost-Leeuwenstein weer als museum in gebruik genomen is, werd in december 2008 opnieuw uitstel voor de SGB-subsidi-





die gevraagd. Dat uitstel werd weliswaar verleend maar tot uiterlijk 20 juni 2009; verder uitstel bleek niet mogelijk.

Het vervolg

Het bestuur stond voor de moeilijke keuze:

- óf wachten tot Oost-Leeuwenstein in bedrijf is en € 100.000 subsidie verspelen;
- óf in een (veel te) kort tijdsbestek alsnog de uit te voeren werkzaamheden inventariseren, beschrijven en aanbesteden en bovendien een tijdlang sluiting van het hele museale bedrijf.

Gelet op de omvang van de subsidie heeft het bestuur in principe besloten om in elk geval het subsidiabele deel van de werkzaamheden vóór 20 juni 2009 uit te voeren.

Eind december 2008 is een Bouw Advies Commissie (BAC) geïnstalleerd, die als opdracht kreeg om binnen de grenzen van de subsidievoorwaarden een advies en kostenbegroting voor de uit te voeren werkzaamheden uit te brengen. Een en ander in samenspraak met de eveneens geïnstalleerde Museale Advies Commissie.

De BAC werd geconfronteerd met de volgende opgaven:

- aanpassingen die nu worden uitgevoerd mogen een toekomstige andere inrichting van het gebouw niet in de weg staan;
- een volledige restauratie en op museaal niveau brengen van het Hof van Assendelft is financieel niet haalbaar;
- de kosten van de werkzaamheden waarvoor in 2006 de subsidie werd aangevraagd zullen veel hoger uitvallen dan de toen begrote € 200.000;
- er moet rekening worden gehouden met tegenvallers tijdens de uitvoering.

Medio maart 2009 heeft de BAC haar advies uitgebracht dat overgenomen is door het bestuur.

Drie aannemingsbedrijven zijn uitgenodigd in te schrijven voor het bouwkundige werk en vijf installatiebedrijven zijn uitgenodigd in te schrijven voor de klimaatbeheersing en/of elektra.

Eind april is het werk aan de laagste inschrijvers gegund, t.w. Aannemingsbedrijf J.A. van den Berg B.V. en Installatiebedrijf Barth B.V.





Wat er gedaan is

Bij de voorbereidingen is gebleken dat het noodzakelijk was om (uitgezonderd het dorpspleintje op de zolder en de studiezaal) het museum te ontruimen. De feitelijke verhuizing en tijdelijke opslag



is door Verhuisbedrijf Flakkee uitgevoerd, maar de voorbereiding daarvoor is door een enthousiaste groep vrijwilligers gedaan. Alle opstellingen hebben zij gefotografeerd en voorlopig geregistreerd en alle objecten onderzocht op aantasting van ongedierte en schimmels. Aangetast textiel is door de vrijwilligers zelf behandeld en aangetast hout gelabeld om apart op te slaan in afwachting van de behandeling tegen houtworm.

Begin mei ging de aannemer aan de slag. Hekwerken, een bouwkeet en steigers verschenen op het terrein.

Vaak moet er eerst gesloopt worden voordat er gebouwd kan worden. Dat gold vooral voor het tussendeel/stal. Het hele dak eraf,





het zoldertje weg en de ijsselsteentjes van de vloer eruit. Een paar kale wanden en de meterkast resulteerden. Een grote tegenvaller was het middenspan: dit bleek zo slecht te zijn dat het vervangen moest worden. Uiteindelijk staat er een nieuw solide spant dat goed harmonieert met het andere oude spant, maar voordat het zover was hadden regen en wind vrij spel en dat had weer elektrische storingen tot gevolg.

Inmiddels zijn de oude dakpannen weer teruggelegd en van buiten oogt het tussendeel weer als vanouds. Binnen is het echter totaal anders. Het tussendeel is nu de hoofdingang van het museum en de studiezaal. Achter de dubbele deuren is een tochtportaal met automatische deuren waardoor je een verrassend grote ruimte binnenkomt. Dak, wanden en vloer zijn geïsoleerd. In de gladde betonvloer zit vloerverwarming. In de ruimte komen een garderobe, een keukenblok met voorzieningen, een receptiemeubel en een zithoek.

**"SOMMIGE BALKEN
WERDEN DOOR DE BO-
VENLIGGENDE VLOER-
DELEN OP HUN PLEK
GEHOUDEN IN PLAATS
VAN ANDERSOM"**

De entree is toegankelijk voor rolstoelgebruikers en er is een mindervalidentoilet.

Vanuit de entree kan men ook met de rolstoel naar de studiezaal. In het hoofdgebouw is dat in verband met de breedte van de deuren en de niveaoverschillen jammer genoeg niet mogelijk. Wel is er een traplift naar de 1e etage aangebracht, zodat bezoekers die wel slecht ter been zijn, maar geen gebruik behoeven te maken van een rolstoel, nu ook de 1e etage kunnen bezoeken.

Van het hoofdgebouw is het metselwerk en het voegwerk gerepareerd. Vooral de westgevel was slecht. Het uithakken van de voegen was voor de buurt geen pretje. Een hoop herrie en veel stof, maar voor zover mij bekend heeft geen van de burens geklaagd.

Het glas in de ramen is vervangen door gelaagd monumentenglas. Dit glas heeft dezelfde uitstraling als het oude glas maar is isolerend en UV-werend. We wisten al dat het houtwerk van enkele ramen en kozijnen slecht was, maar met het uithakken van het glas bleken er veel meer ramen en kozijnen vervangen te moeten worden dan we hadden verwacht.





Duurzaamheid is het uitgangspunt voor de verwarming en klimaatbeheersing.

Alle gasgevelkachels uit het hoofdgebouw zijn dan ook verwijderd en vervangen door convectors waarvan er in elk vertrek ten minste één is gecombineerd met een ventilatiesysteem met 90% warmterugwinning.

Het hele verwarmings-/koelingsysteem is zodanig ontworpen dat het met een warmtepomp op aardwarmte kan werken. De aanleg daarvan willen we combineren met de verwarming van Oost-Leeuwenstein. Tot die tijd wordt er met aardgas verwarmd.

De Polderkamer was het visitekaartje van ons museum, maar heeft bij nadere beschouwing veel van die status verloren. Door vocht, schimmels en sterke temperatuurwisselingen zijn de behangseltaferelen sterk aangetast. Bovendien waren de balkkoppen ingerot. (Sommige balken werden door de bovenliggende vloerdelen op hun plek gehouden in plaats van andersom.)

Door een gespecialiseerd bedrijf zijn de taferelen voorzichtig afgenomen en tijdelijk in een geconditioneerde ruimte opgeslagen.

De balkkoppen zijn met kunsthars gerepareerd. De kamer is rondom dubbelwandig gemaakt en geïsoleerd. Naast de verwarmingsconvectors met ventilatie zijn er ook koelunits aangebracht zodat er straks een constante temperatuur kan heersen. Deze zijn verborgen achter een nieuwe lambrisering.

Verder is er een parketvloer gelegd en is de kamer in een nieuwe kleurstelling geschilderd.

Als straks alles weer ingericht is, zal de Polderkamer de rol van visitekaartje weer kunnen vervullen.

Aanvankelijk zou er niets gebeuren in de studiezaal, maar tijdens de installatie van de klimaatbeheersing bleek het verstandiger en goedkoper om in de studiezaal de luchtverwarming ook te vervangen; alles kan dan op één HR-cv-ketel draaien.

In eerste instantie zou de basis daarvan net als in de entree vloerverwarming worden, maar uit onderzoek bleek dat de betonelementen niet dik genoeg waren om vloerverwarming in te frezen.

Dit heeft wel tot resultaat gehad dat tijdens de werkzaamheden er een paar weken helemaal geen verwarming was, juist in een koude periode in mei. Vrijwilligers en bezoekers van de genealogie hebben dan ook een paar dagen zitten kleumen bij elektrische kacheltjes.

Studiezaal en entree zijn afgezien van inrichtingszaken af.





In het hoofdgebouw hebben we nu één kamer waarvan we kunnen zeggen die is af, de Polderkamer.

In de andere vertrekken zijn waar nodig de ramen en kozijnen gerepareerd en gelaagd glas aangebracht. Verder zijn daarin verwarming en ventilatie geïnstalleerd en alleen het deel achter de convectors geïsoleerd.

De textiele wandbekleding is afgenomen om 3 redenen:

1. na 40 jaar gebruik zag het er op z'n zachtst gezegd niet fris meer uit;
2. gelet op de schimmels en houtworm die we aantreffen bij het ontmantelen van de Polderkamer moesten we ook het houtwerk achter de wandbekleding kunnen inspecteren; alle delen van de collectie die aangetast waren zijn behandeld en terugplaatsen in een vertrek waar nog infectiehaarden zitten is water naar zee dragen;
3. de lering die we hebben kunnen trekken uit de brand in het Cats-huis.

Wat er nog niet gedaan is

De isolatie, wandbekleding, vloerbedekking en schilderwerk van de andere vertrekken.

De elektrische installatie is sterk verouderd. De objectverlichting moet door energiezuinige en veilige verlichting worden vervangen.

Het straatwerk buiten heeft onder het werkverkeer geleden en moet op een aantal plaatsen worden opgehaald.

Dit zijn allemaal zaken die weliswaar moeten gebeuren, maar bouwtechnisch niet bijzonder ingrijpend. Alleen op dit moment is er geen geld meer voor, maar via aanvullende subsidies en inzamelingsacties is dit wellicht wel bijeen te krijgen.

Wat wel ingrijpend is: gebleken is dat het dak van het hoofdgebouw in slechte staat is. De dakplaten zijn half verteerd en op sommige plekken treedt dan ook regelmatig lekkage op.

Vervanging van de kap houdt in dat het hele dorpspleintje afgebroken en ontruimd zal moeten worden en dat willen we niet doen





voordat Oost-Leeuwenstein in gebruik is genomen en wellicht delen van het Dorpspleintje daarnaar toe verhuisd zijn.

De Bouw Advies Commissie bestaat verder uit:

Leen den Hartigh, ambtenaar ruimtelijke ordening
Johan 't Hooft, calculator aannemingsbedrijf
Mart Ros, architect
Joost Slavenburg, bouwkundige

Vooral dankzij de inzet en het inzicht van deze vier leden heeft de BAC in zo'n korte tijd haar opdracht kunnen uitvoeren.



Leen M. Bouman, penningmeester en voorzitter
Bouw Advies Commissie





MUSEUMMEDEDELINGEN

Met een variant op een bekend adagium kunnen we in deze maanden uitroepen: 'Het Streekmuseum is leeg, leve het Streekmuseum'. Dat betekent niet dat we blij zijn dat het museum in zijn oude verschijningsvorm tot het verleden behoort. Het betekent wél dat er - beter of slechter daar zal de toekomst over oordelen - deels een nieuw museum zal komen. Toegegeven het zal meer om vernieuwing gaan dan om algehele verandering, maar ingrijpend lijkt het toch te worden.



Zo zou 2009, een jaar dat het museum langer 'gesloten' dan 'open' is, tot de opmerkelijkste jaren uit de geschiedenis van het Streekmu-





seum kunnen gaan behoren.



Voor het beperkte aantal verstokte genealogen, dat ondanks de ongemakken de studiezaal is blijven bezoeken, is het al lang duidelijk dat er vanaf april geweldig veel werk is verzet. 't Hof van Assendelft, dat tegenwoordig weer kortweg Hof van Assendelft heet, heeft een ware facelift ondergaan. Nieuw dubbel glas in de vriendelijke ruitjes, de gevels opnieuw gevoegd, luchtgaten met oude steentjes dichtgemetseld, regenpijpen vernieuwd, het houtwerk opnieuw geschilderd en de deel of schuur, op de bestaande muren en een oud gebint na, geheel vernieuwd. De nieuwe ingang met een portaal van automatische glazen schuifdeuren achter de houten deuren is nog niet officieel in gebruik genomen. De ruimte erachter is namelijk nog niet ingericht. Wel is het invaliden-toilet al gereed, maar de nieuwe keuken, garderobe

en bezoekersbalie moeten na de bouwvakvakantie nog worden geplaatst.

In deze 'schuur' is vloerverwarming aangelegd, in alle kamers en in de studiezaal zijn nieuwe verwarmingsradiatoren en ventilatie-convectoren aangebracht. De polderkamer heeft nieuwe wanden, een mooie parketvloer en een houten lambrisering gekregen. De wanden van diverse kamers moeten nog behandeld worden. In de zogenaamde 'linnenkamer' is onder het weefsel een opmerkelijke wanddecoratie op de panelen zichtbaar geworden. Als onderdeel van de moderniseringslag van het Hof is een al lang gewenste invalidenlift op de trap naast de bibliotheek geïnstalleerd.

Vooraf door de plaatsing van radiatoren en ventilatie-units is de mogelijkheid om vitrines op hun vroegere plaats terug te zetten behoorlijk beperkt. Ook als de herinrichting zoveel mogelijk volgens het vroegere model gaat gebeuren, zullen ingrijpende veranderingen niet te vermijden zijn. Als men zich bovendien realiseert hoeveel objecten er in de genoemde schuur als tentoonstellingsitems en op de til als bewaarobjecten waren ondergebracht, die in de nieuwe entree niet terug kunnen komen, dan wordt de behoefte aan een totnogtoe afwezige depotruimte pijnlijk duidelijk.





Zou er in Oost-Leeuwenstein niet zo'n depot gerealiseerd kunnen worden? Het antwoord is: de eerstkomende jaren zeker niet. Feit is dat voor de massa objecten die daar zijn ondergebracht zelf depotruimte moest worden gevonden. Gelukkig is dat gelukt in de loodsen van het 'Trekkerstation' van de voormalige Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen te Numansdorp. Daar is al een groot gedeelte van de immense hoeveelheid objecten uit Oost-Leeuwenstein naar toe gebracht. Als tussenstop is een hoeveelheid houten voorwerpen tijdelijk ondergebracht geweest in een fruitkoelcel van Welkoop Van Roon in Numansdorp. Dit om de aanwezige houtworm in die objecten door een drie weken durend verblijf in een zuurstofloze ruimte te vernietigen. De cel is al voor een tweede keer geheel gevuld met vermolmdde spullen. Metalen, glazen en andere niet door houtworm aangetaste voorwerpen

worden direct naar het Trekkerstation overgebracht. Het leeghalen van Oost-Leeuwenstein zal waarschijnlijk voor het begin van de herfst nog niet voltooid zijn. De verwachting is dat daarna de restauratie en de museale inrichting van dit museumcomplex nog minstens drie jaar zal gaan duren. De ontruimingsoperatie was begin augustus nog in volle gang. Hulde aan de mannelijke vrijwilligers die hiervoor hun (soms bovenmenselijke) krachten hebben ingezet, en aan de vrouwelijke die onder aansturing van Lizette Engels en Gerda Hitzert met de grootste precisie hebben ingepakt en geadministreerd.



IN DEZE KISTEN WORDEN DE OBJECTEN VERVOERD.

Niet onvermeld mag blijven dat sponsors voor het vervoer grote fruitkisten en tientallen stevige pallets ter beschikking hebben gesteld. Ook degenen die met grote tractoren en aanhangwagens de soms loodzware machines, voertuigen en gereedschappen uit Heinoord hebben opgehaald en naar Numansdorp gebracht komt lof toe. Maar bovenal de heer Jan Zevenbergen, hij is de ziel van de





hele ontruimingsoperatie. Daar profiteren zowel het Streekmuseum als het natuureiland Tiengemeten van. Daar zal in de Helenahoeve een deel van de landbouwcollectie van ons museum worden ondergebracht. Het blijkt een gouden greep te zijn om de overvloed aan materiaal waar het Streekmuseum over beschikt in twee expositieruimten meer tot zijn recht te laten komen. De verdeelsleutel van de landbouwcollectie is door Zevenbergen aangereikt. Hij stelde voor de agrarische objecten vanaf de mechanisatie van de landbouw in de jaren twintig | dertig van de vorige eeuw op Tiengemeten onder te brengen. Wat eraan vooraf ging blijft in Heinenoord. En dat is ook beslist niet weinig.

Toch geen verkeerd idee van die andere Jan, namelijk de heer Jan Overweel, indertijd secretaris van de Stichting Streekmuseum, die in het overleg met de opstellers van het in 2005 uitgebrachte Ecorysrapport suggereerde dat een landbouwmuseum op het natuureiland Tiengemeten op zijn plaats zou zijn en dat het materiaal ervoor in Oost-Leeuwenstein voor het oprapen lag. Inderdaad voor het oprapen, wat een talloze voorwerpen zijn daar terechtgekomen. Teveel om in één keer in een permanente opstelling geëxposeerd te worden, maar wat een schatkamer aan cultureel erfgoed op agrarisch en ambachtelijk gebied. Wie kent ze straks nog de werktuigen en onderdelen met namen als wanmolen, bergheeft, zakkenheffer, loopwinch, strozaag, schamel, paardenzwing, polderboom, gek, bietentang, pootstok, mestvork, haartuig, schoefhaak, haartuig, molbord? Met honderden andere historisch geworden objecten behoren ze tot de collectie van het Streekmuseum.

Dankzij die andere Jan, die nooit 'nee' kon zeggen als hem iets voor het museum werd aangeboden, drs. Jan Elisa de Rooy, de founding father van ons museum, dat zo heel veel te bieden had en bij elk nieuw bezoek opnieuw verraste. Hoe terecht, dat de gemeenteraad van Binnenmaas onlangs één van de nieuwe straten in het plan Oosteinde te Heinenoord de naam 'Jan de Rooystraat' heeft willen geven. Daar mocht ondergetekende de hand in hebben, mooier afscheidscadeau kon deze vrijwilliger zich echt niet indenken.

Alex van der Woel, conservator ad interim
(7 december 2007-17 augustus 2009).



VRIENDENDAG 2009

Voor de lezers die al wat langer bij de vriendenkring zijn aangesloten weten het al, nieuwe vrienden misschien nog niet: jaarlijks wordt een bijeenkomst voor de vrienden georganiseerd. Vaste onderdelen zijn een middagprogramma op een locatie in of buiten de Hoeksche Waard en een maaltijd bestaande uit een streekgerecht, geserveerd in Party-Centrum "de Vijf Schelpen" in Mijnsheerenland.

De Vriendendag wordt dit jaar gehouden op zaterdag 10 oktober a.s. Wij blijven in de Hoeksche Waard en beginnen op een bijzondere plaats en wel ons "eigen" Streekmuseum te Heinenoord. Zoals u allen hebt kunnen lezen in het Bulletin wordt het Hof van Assendelft grondig verbouwd en gerestaureerd.

Het leek ons een goed idee u te laten kennismaken met de veranderingen in het museum. Misschien zijn de werkzaamheden nog niet geheel afgerond en staat niet alles op zijn plaats, toch willen wij u aan de hand van foto's, uitleg en het rondlopen door het gebouw een idee geven wat er zoal is gebeurd en eventueel nog moet gebeuren.



Daarna gaan wij naar het bezoekerscentrum van het Nationaal Landschap Centrum in Numansdorp. Het nieuwe N.L.C. werd geopend op 20 juni 2008 en is naast natuurontwikkeling gericht op behoud en ontwikkeling van meerdere landschapsaspecten. In het Centrum zijn tevens ondergebracht: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Hoekschewaards Landschap.

Hier krijgen wij een lezing met film over de natuur en cultuurhistorie van de Hoeksche Waard.

Het programma is als volgt:

- 11.30-12.00 uur Ontvangst in het museum te Heinenoord, u krijgt van ons koffie /thee, bijzonder gebak en broodjes aangeboden. U kunt tevens het museum bekijken.
- 14.00 Vertrek naar Numansdorp met eigen vervoer.
Adres: Veerweg 1c.



- 14.30 Aankomst Nationaal Landschap Centrum.
15.00 Start lezing / film.
16.00 Einde lezing / film.
Pauze met koffie/thee en gebak.
Mogelijkheden tot bezichtiging van het bezoekerscentrum en tuin.
17.00 Einde middagprogramma en vertrek uit Numansdorp.

De deelnemers aan het avondprogramma vertrekken nu naar "de Vijf Schelpen" voor de gebruikelijke maaltijd spek met peren of erwtensoep. Adres: Laan van Westmolen 117 te Mijnsheerenland. Aankomst ongeveer 17.30 uur, ook voor degenen die alleen aan de maaltijd willen deelnemen.

De kosten voor de middag bedragen	€ 16,00
De kosten voor de maaltijd inclusief een consumptie	€ 22,00
Deelname aan beide programma's	€ 35,00



Alle bedragen zijn per persoon en kunnen overgemaakt worden op rek. nr. 38.70.852 van "Stichting Vriendenkring v.h. Streekmuseum" te Heinenoord onder vermelding van het aantal personen en de menukeuze. Uw betaling dient uiterlijk 27 september a.s. ontvangen te zijn door de penningmeester. Introduc(é)ees zijn welkom.

Voor vragen over de betaling kunt u zich wenden tot de penningmeester Cor Spruit, tel. 0186-601385 en voor vragen over het programma bij Margreet Quartel, tel. 078-6747153 of ondergetekende, Ilse van den Berg, tel. 0186- 612681.

Ilse van den Berg





WERKGROEP DIALECTEN HOEKSCH WAARD

Fietse

(in het dialect van Klaaswaal)

Hier bij ôôns iste fiets altijd hêël belangrijk geweest om ie te kenne verplaese van 't êêne naer 't andere durrep, of van 't êêne naer 't andere stik land van dezellefden boer (want vóór de ruilverkaoveling lagge die dikkels ver uit mekaor). Azzie dus de tijd van een driewielertie of een steppie v'rbij was dan hajje d'r al gauw genog van om overal naer toe te motte lôôpe en dan moster gespaord worre voor een twêêdehááns fiets (want een nieuwe was allêên weggeleegge voor de rijkere meñse).

Azzie dan aaindelijk, nae jaere spaore, 't bedrag bij mekaor had kojje -zôô grôôs azen bezem- naer de fietsemaoker waer dat opgeknapte karrechie sting te glimme: hêêlemael opnieuw in de zwarte lak (want net êênder as bij ofabrikant Ford kojje ze in alle kleure kôôpe, azzie maor zwart koos). En dan zatte d'r netuurlijk een nieuwe spatlap, kettingkast en jasbescherremers an en om in d'n donker te kenne rije zatte d'r voor en achter lampe op die hêël medern med 'n dynaomo añgestooke konne worre. De boel was vedder netjies ofgewerrekt mit goeie bande, handvatters, snelbingers en an 't achterspatbord was een mooi stik keurig wit geurrowd. Azzie een bietjie klaain uichevalle was kwamme d'r nog blokke op de pendaole en azzie zôô grôôt was dajje -om deur te kenne leere- erreges anders naer school mos, dan zatte d'r dubbele fietstasse achterop voor de boeke en voor je brôôddôössie.

Om ie te leere fietse hiew mêêstal een grôôtere jonge of een man de begaoziedraeger vast en die liep tan hard mee om ie overend te kenne houwe. En azzie dan je eevewicht gevonge had en in die tussetijd allêên rijend v'rzichtig een bochie gemaokt had, moster netuurlijk ok een keer gestopt worre. En dan kwammie d'rachter dat 't ofstappe nog lastiger was dan 't opstappe en dikkels ging dat dan ok niet zonder te valle. Maor uitaaindelijk ging 't as vañzellef en rakte je zôô mit die fiets vergroeid, dajje d'r kuñste mee uit kon haole waer ie best mee in een circus kon optreeje: loshañdjie rije of allêên op 't achterwiel, over een smalle plank de slôôt oversteek, of stil





blijve staon zonder mejje voete de grond te raoke, en gao sóô maor deur.

Zukke halsbreekende toere waere netuurlijk nied altijd zonder gevaer. Zôô hiewe me 'n keer buite schooltijd een wedstrijchie op 't schoolplaain. Daer stinge an 't end stevige hekkes van betonne paole mè zwaer ijzergaos d'rtusse. Langs te kant stonge 'n stel maaisies te kijke naer de kuñste die wij jonges uithaalde. Op 't lest wier dat dus een wedstrijd om zôô hard mogelijk naer dat hekke te rije en dan zôô laet mogelijk te remme om kort voor dat gaos stil te komme staon. Dat ging 'n hêêlen tijd goed, maor om indruk opte maaides te maoke wier 't netuurlijk steeds harder rije en steeds laeter remme. Je ken wel raoje waer 't op uitkwam: toen ik mos remme zat m'n trapper net hêêlemael onderan en toen kon ik nie gauw genog trugtrappe. Ik vloog mid 'n klap teege dat gaos en m'n voorwiel sting inêês neffe de kettingkast. De fiets was nie meer te rippereere en ik kon -nae een geweldigen uitbrander van m'n vaoder- hêêlemael overnieuw gaon spaore voor een andere fiets.

Azzie ouwer wordt wil dat nog nied altijd zegge dajje dan ok wijzer bin. We reeje laeter mit van die grôôte koppels van wel twintig schoolkindere uit de andere durrepe van de Hoeksche Waerd naer Bajerland om daer naer de ambachschool, de mulo of de hbs te gaon. Dat ging deur hette en kou, deur weer en wind, of 't nou drôôg was, regende, snêêuwde of ijzeld. Een keer hattet zôô geijzeld, dattet te glad was om over de weg te fietse. Toen ginge me maor over de Bajerlâáñse Kreek die dichtgevroore lag. Dat ging best ... tot damme bij een zwaonewak kwamme. Die zwaone begonnen zôô naer ôôñs te blaeze en zukke klappe uit te dêêle mit d'r vleugels, damme d'r nie langs konne komme. Van naorighaaid mozze me toen ôôñze fietse op 't omgeploegde land trekke om d'r med 'n grôôten bocht omheen te gaon.

Een paor andere jonges waere nie meegegaon over de Kreek, maor die waere maor opte schaes naer school gegaon. Maor die keeke smiddes wel raor opter neus: d'r was in de tussetijd gestrooid dus schaese kon nie meer. Van erremoe moste ze toen mit de trem mee en toen waere ze pas nae d'n eete thuis.

Aster onderweeg iemand een lekken band kreeg, kon die bij d'n êêne achterop meerije en d'n andere nam dan z'n fiets an de hand mee. Tijdes de schooluure plakte de fietsemaaker d'n band en smid-des ree je dan weer op je aaiige fiets mit de koppel mee naer huis.





Echt gevaerlijk wier 't in de peetijd. Dan reeje over alle weege karre en vrachtwaoges vol suikerbiete die naer de peefebriek moste om ze daer te verwerreke tot suiker en stroop. Toen waere d'r in de Hoeksche Waerd nog twêê peefebrieke, êên in Bajerland en êên in Puttershoek. Van dat peerije kwam overal blubber op de weg te legge en dat was spekglad. Wij fietsers moste dus erreg oppasse om nied onderuit te gaon en mêêstal lukte dat ok aerdig.

Die zwaer belaoje vrachtwaoges reeje nie sôô hard en wij vongen 't een sport om d'r hard achteran te rije en d'r dan an te gaon hange. Soms ree d'r êên van ôôñs midde achter zôô'n waoge, mit baai z'n hande an d'n achterklep (dus zonder hand an 't stuur van z'n fiets). De jonges die achter 'm reeje greepe z'n jaspande en hiewe vedder mekaor beet, zôôdatter een tros van een man of zes an hing. Mêêstal ging dat dan nog goed ok, maor netuurlijk ging 't ok een keer fout: m'n goeie vrind Aodrie hing links an de klep van een vrachtwaoge toen me deur een bocht ginge en hij deur de snelhaaid wat naer links uitzwaoide. D'n auto die van d'n andere kant kwam kon d'r nie meer omheene en raakte Adries vol. Middenin een puinhôop van andere fietse lag tie zwaer gewond op de weg. Hij gilde zôô van de pijn, damme dat weeke en maonde laeter nog in ôôñze drôome konne hoore. Wonder boove wonder istie nog aerdig opgeknaapt in 't ziekehuis, maor Aodrie is wel z'n leeve lang krepel gebleeve. Dat spellechie van an vrachtwaoges hange was toen wel ofgelôope, maor voor hum was tat jammer genug te laet...

@rie Biemans

Bestuur Werkgroep Dialecten:

Voorzitter: J. 't Hooft, Schoolstraat 29, 3281 AP Numansdorp,

tel. 0186-651412, e-mail: johan.alie@chello.nl

Secretaris: mw. J. Verhoeven-den Hartigh, Mookhoek 97, 3293 AD, Mookhoek,

tel.: 078-6733229, email: verhoeven97@hotmail.com

Penningmeester: mw. M. van der Stouw, Westdijk 75, 3271 LL, Mijnsheerenland,

tel.: 0186-603076, email: mvdstouw@zonnet.nl

Contactpersoon: A.W. Biemans, Titiaanstraat 6, 3262 HT, Oud-Beijerland,

tel.: 0186-613461, email: arie@biemans1.demon.nl





HISTORISCH ALLERLEI

“Oorlogsherinneringen uit de periode van Februari 1944 – Mei 1945, speciaal wat be- treft de omstandigheden waaronder werd gewerkt ten dienste van de voedselvoorziening”

Dit is het vervolg op de in de Bulletins 108 en 109 opgenomen de-
len, waarin werden beschreven de voorbereiding en uitvoering van
de gedwongen evacuatie van ongeveer 22.000 inwoners van de
Hoeksche Waard. Dit omdat de bezetters van plan waren een groot
deel van de Hoeksche Waard onder water te zetten als verdediging
tegen de Geallieerden. Zij voerden dit plan ook daadwerkelijk uit.

Een en ander werd genoteerd door de heer A. van der Waal uit Nu-
mansdorp, destijds assistent Plaatselijk Bureauhouder (P.B.H.) van
het district “Hoeksche Waard”. (Al aan het begin van de oorlog werd
een uitgebreid distributieapparaat op basis van bonkaarten opge-
zet, waarvoor Provinciale Voedselcommissarissen en Plaatselijke
Bureauhouders werden aangesteld.)

Een selectie uit diens aantekeningen, aanvankelijk in dagboekvorm
later meer samenvattend, is overgenomen. In dit derde deel worden
gebeurtenissen in de periode van 22 april 1944 tot en met decem-
ber 1944 beschreven. In deze periode gaan de oorlogshandelingen
ook in de Hoeksche Waard plaatsvinden, er wordt dor de Duitse
soldaten geplunderd en vernield en de eerste tekenen van voedsel-
tekorten, met name in de grote steden, dienen zich aan.

22 April 1944

.....

In het natte gebied zijn verschillende perceelen ingedijkt,
welke zodoende watervrij zijn gebleven en waarop nog diverse
gewassen staan.

Blijkens een opname door Bureau Ontruiming betreft het
hier een oppervlakte van in totaal ongeveer 412 HA., waarvan onge-
veer 200 HA. nog in gebruik is bij de Ambachtsheerlijkheid “Crom-
strijen” in de Hoogezandsche polder.

.....





De tijd gaat door en zoo nu en dan zijn er nog wel enkele feiten, welke waard zijn genoemd te worden. Zoo is de Duitsche Weermacht op 4 mei 1944 begonnen om op enkele dijken in het ont-ruimde gebied een aantal boomen even boven de grond half af te zagen en daarna tegen elkaar over den dijk te trekken, zoodat op verschillende punten versperringen ontstaan. Tevens worden bij deze versperringen nog tankgrachten gegraven.

Woensdag 17 Mei 1944

De gemoederen worden weer opgeschrikt vanwege het feit, dat er heden een vergadering is gehouden met de Burge-meesters van de Hoeksche Waard en den inundatie-commandant, waarbij laatstgenoemde mededeelde, dat in het drooggebleven gedeelte op het bouw- en weiland palen moeten worden geplaatst. Deze palen moeten 1 meter in- en 3 meter boven den grond staan en een minimum middellijn hebben van 10 cm., terwijl de onder-linge afstand ongeveer 30 meter moet zijn.

Bij een globale berekening zullen dan ongeveer 150.000 palen noodig zijn, terwijl deze binnen den kortst mogelijken tijd, in ieder geval vóór 22 Juni 1944 moeten zijn geplaatst. Zoo niet, dan zal er water worden ingezet volgens de inundatie-commandant.

De groote vraag is echter waar de palen vandaan moeten komen, daar deze in de Hoeksche Waard niet te vinden zijn.

.....

Langzamerhand ziet men hier en daar palen plaatsen, ter-wijl sommigen, die nog geen palen hebben, bezig zijn gaten te gra-ven. Anderen zijn bezig stokjes te plaatsen, waar de palen moeten komen. Het meerendeel echter doet niets en wacht af.

Te Oud-Beijerland zijn op 24 Mei 1944 door kwaadwillig-heid enkele reeds geplaatste palen afgezaagd hetgeen tot gevolg heeft, dat er wacht moet worden geloopt.

Ondanks het feit dat, de Duitsche Weermacht voor palen zou zor-gen, komen er geen palen, zoodat er weinig of niets meer aan gedaan wordt en daar de geallieerden op 6 Juni 1944 in Frankrijk geland zijn en de invasie dus begonnen is, raken de palen op den achtergrond.

..... De vergunningen om het natte gebied te mogen betreden worden door den waarnemenden inundatie-commandant (tegenwoordig een onderofficier genaamd Nützel) goedgekeurd of geweigerd, al naar gelang diens gemoedstoestand, welke nog aleens afhankelijk is van de hoeveelheid gebruikte alcohol. Sinds een paar weken worden door ons zitdagen gehouden voor





het invullen van formulieren inzake schadevergoeding wegens ontruiming op last der Duitsche Weermacht, waarvan de regeling wordt uitgevoerd door het Bureau Ontruiming van het Rijksbureau V.V.O.

.....

Zoo zijn de maanden Juli en Augustus tamelijk rustig voorbij gegaan en allen (vooral de geevacueerden) zijn in afwachting van de dingen die komen zullen en zoo het zich laat aanzien, niet lang meer op zich zullen laten wachten, gezien het feit, dat de geallieerden er nog al vaart achter zetten en reeds tot in België zijn doorgedrongen.

Dinsdag 5 September 1944

Er gaan geruchten, dat de geallieerden reeds in Noord-Brabant zijn en tot Breda zijn doorgetrokken. Diverse maatregelen worden door de Duitsche Weermacht getroffen. Zoo is hedenmorgen de brug over de "Oude Maas" opgehaald, waardoor het rijdend verkeer alleen nog mogelijk is via het veer 's-Gravendeel-Wieldrecht.

Woensdag 6 September 1944

Per telefoon is haast met niemand meer verbinding te krijgen. Door de Duitsche Weermacht worden auto's, wagens en paarden gevorderd, waardoor het verkeer geheel stil komt te liggen, daar niemand met deze voertuigen op den weg durft te komen.

De verlading van aardappelen en tarwe naar de steden, hetgeen van het allergrootste belang is, stagneert wegens het niet melden van schepen.

Donderdag 7 September 1944

Een zware storm veroorzaakt veel schade aan huizen en gebouwen. Vooral het geinundeerde gebied heeft veel geleden, daar enkele boerderijen in elkaar zijn gewaaid, terwijl veel boomen tegen de vlakke liggen, vanwege de drassige grond.

Zaterdag 9 September 1944

Geallieerde jachtvliegtuigen hebben de brug over de Oude Maas, de beide gashouders van de gasfabriek te Numansdorp en de watertoren te Klaaswaal (uitkijkpost) beschoten. De gevolgen hiervan zijn, dat de brug, welke omhooggebracht was, niet meer omlaag kan, daar de machinekamer uitgebrand is. De gashouders van de gasfabriek zijn leeggestroomd, waardoor de gemeenten Numansdorp, Klaaswaal en Strijen zonder gas zijn. De watertoren heeft geen





schade.

Het bericht als zouden de geallieerden in Breda zijn, blijkt wel wat voorbarig te zijn geweest.

Donderdag 14 September 1944

Maastricht en Eijsden zijn als eerste plaatsen in Nederland door de geallieerden bezet, zoodat de oorlogshandelingen nu ook in ons land zijn begonnen.

Zaterdag 16 September 1944

De beide gashouders van de gasfabriek te Numansdorp, welke vorige week Zaterdag bij een luchtaanval werden stukgeschoten, zijn weer gerepareerd, waardoor de gemeenten Klaaswaal en Strijen weer gas hebben.

Zondag 17 September 1944

Groote activiteit in de lucht gedurende een paar uren. Omstreeks half elf in den voormiddag zijn aan den Middelsluischendijk WZ te Numansdorp een aantal bommen gevallen, waardoor een 37-tal huizen min of meer onbewoonbaar zijn geworden. Twee boerderijen zijn geheel verwoest. Een geluk bij een ongeluk is, dat wegens evacuatie geen persoonlijke ongelukken zijn gebeurd, anders was het leed niet te overzien.

Achteraf blijkt, dat luchtlandingstroepen in de omgeving van Arnhem en Nijmegen zijn gedaald.

Donderdag 26 September 1944

Sinds enkele dagen zijn in de Hoeksche Waard veel Duitse militairen gekomen, o.a. in de gemeenten Oud-Beijerland, Heinoord, Puttershoek, 's-Gravendeel, Strijen en Numansdorp. Het meerendeel schijnt afkomstig te zijn uit Frankrijk en België en zijn tot hier gedistancieerd.

Bij het vervoer met een door de Duitse soldaten zelf gemaakte pont, zijn op het veer Goidschalxoord-Rhoon 11 soldaten verdronken.

OCTOBER 1944

De situatie in de Hoeksche Waard voor wat betreft het optreden der soldaten is zoodanig, dat er niet meer kan worden gesproken van een geordend optreden bij vorderingen enz. Sinds enkele dagen schijnt er een wedstrijd te zijn in het al- of niet bevoegd vorderen van allerhande voertuigen, gereedschappen, paar-





den, runderen, varkens, benzine enz.

In het ontruimde gebied, vooral te Numansdorp en Zuid-Beijerland worden de huizen opengebroken, deuren ingetrapt, ruiten ingeslagen enz. en bijna alle woningen worden doorzocht, waarbij uit het nog achtergebleven huisraad de meest bruikbare stukken worden medegenomen. Ledikanten, bedden, haarden en kachels, keukengereedschap zijn o.a. geliefkoosde artikelen. Zelfs hoge hoeden schijnen in trek te zijn, gezien het feit, dat een paar Duitse soldaten op Numansdorp in plaats van hun veldmuts of helm, deze meer democratischer hoofddeksels droegen.

Sinds een paar weken wordt er te Oud-Beijerland een overnamemarkt van runderen gehouden voor de vleeschvoorziening in de H.W. en voor Rotterdam. Het overgenomen vee voor Rotterdam wordt gedreven, daar geen transportmiddelen beschikbaar zijn, hetgeen voor een groot gedeelte te wijten is aan het feit, dat regelmatig voertuigen en schepen worden beschoten uit vliegtuigen, waarbij slachtoffers vallen.

Verschillende particuliere instellingen en fabrieken uit de groote steden trachten hier aardappelen en granen te kopen, doch hierin kunnen wij niet voorzien, daar alles langs den normalen weg der distributie moet geschieden.

Op 17 October is Burgemeester J.C. Diepenhorst van Oud-Beijerland "ondergedoken". Als gevolg hiervan werd zijn woning met inboedel door de Weermacht in den asch gelegd.

.....

NOVEMBER 1944

Op 7 November wordt de melkfabriek "Numansdorp" buiten bedrijf gesteld en de kelder der fabriek wordt als commando-post der Weermacht ingericht. De voorraad van meer dan 100 kazen wordt in beslag genomen.

Een groot aantal soldaten komt de H.W. binnen, waarvan een groep in den nacht van 6 op 7 November van Willemstad naar Numansdorp het Hollandsch Diep is overgestoken. Willemstad schijnt in handen van de geallieerden te zijn. Stukken geschut reizen als paddestoelen uit den grond en de eerste projectielen van het geschut uit Noord-Brabant vallen in de H/W.

De H.W. wordt als het ware overstroomd met Duitse soldaten en sommige boeren worden van hun bedrijf gestuurd met achterlating van alles. De koeien worden door de soldaten gemolken en bij de melkslijters wordt de melk weggehaald. Speciaal de terugtrekkende valschermjagers plegen daden van terreur en





probeerden hun pantservuisten op leegstaande huizen in het natte gebied. Zelfs de eigen andere eenheden hebben niets in te brengen tegen dit vandalisme. Dagelijks worden er in de H.W. minstens een 10-tal runderen medegenomen en geslacht. Het aantal fietsen, dat wederrechtelijk wordt toegeëigend is legio. Het dorschen op de bedrijven staat stil, daar er geen plaats is in de schuren vanwege de gestalde auto's, paarden en wagens. Veel graan gaat verloren doordat het vertrapt wordt door paarden en soldaten. Bij een winkelier te Klaaswaal werd de voorraad levensmiddelen "medegenomen".

In den nacht van 10 op 11 November werd het kantoor opengebroken door het inslaan van de buitendeur. Er wordt echter niets vermist en het lijkt er op, dat het om levensmiddelen of in-kwartiering ging.

Op last van de Weermacht worden in verschillende gemeenten paardenvorderingen gehouden. Tot heden zijn wij hiervoor nog niet ingeschakeld.

.....

Bij de Suikerfabriek te Puttershoek heeft de Weermacht ongeveer 27 ton suiker in beslag genomen. Naar wij vernamen heeft men nog kans gezien van de in beslag genomen partij per persoon in Puttershoek 1 à 2 kilo suiker te verdeelen.

Voor de variatie hebben we weer een andere Sonderführer gekregen genaamd Simon 2, die ons op 25 November werd aangediend door den Heer Mr. Dekker van Bureau P.V.C. en zich verdienstelijk hoopt te maken met de regeling en afzet van verschillende producten en vee.

DECEMBER 1944

In de eerste dagen van deze maand maken we van dichtbij kennis met den oorlog. Bij een artillerie-duel vallen de granaten, afgeschoten vanuit Noord-Brabant, op een 10-tal meters afstand van het districtskantoor, waardoor de scherven langs ons heen vliegen. Meerdere malen moesten wij dekking zoeken in den kelder. Schade door inslag wordt toegebracht in de gemeenten Zuid-Beijerland, Numansdorp, Klaaswaal, Westmaas, Strijen en 's-Gravendeel.

Wegens gebrek aan kolen wordt het verbruik van elektrische stroom tot een minimum beperkt en mag nog slechts elektriciteit gebruikt worden door de bakkers en bij het dorschen van granen.

Er worden voorbereidende maatregelen getroffen voor het exploiteeren van een centrale keuken te Oud-Beijerland.

Op 20 December is de Weermacht onder leiding van Son-





derführer Simon 2 begonnen om alle in het natte gebied nog aanwezige landbouwmachines en gereedschappen weg te halen en op te slaan in de gebouwen van de Coöp. Suikerfabriek te Puttershoek. Naar de Sonderführer ons mededeelde, wordt dit gedaan om te voorkomen, dat de Tommie's de zaak zullen vernietigen en wordt er aantekening gehouden, van wie de verschillende machines zijn, om deze later eventueel weer aan de eigenaars terug te geven.

(wordt vervolgd)

R. van der Waal



"De ondergelopen hoeve 't Land in Zicht aan de Middelsluisdijk WZ te Numansdorp "



AANWINSTEN

In een tijd dat het museum nagenoeg geheel ontruimd is blijft de aanbieder van geschenken en bruiklenen voor het museum gewoon doorgaan. Dat geeft problemen voor het onderbrengen van die objecten. Daarom hebben we al verscheidene keren gezocht de aan te bieden spullen voorlopig zelf te bewaren en ze na heropening van het Hof van Assendelft, tegen het begin van 2010, opnieuw aan te bieden.

Niettemin zijn door omstandigheden nog de volgende objecten als geschenk aanvaard:

twee in elkaar passende houten sigarenavormen, een kartonnen doos met gedroogde tabaksbladen als grondstof voor sigarenfabricage, een huwelijksportret achter glas en in lijst, ca. 1935, en een stalen zakkenheffer, ca. 1950 (bestemd voor Tiengemeten).

"MET HET AANVAARDEN VAN PUBLICATIES VOOR ONS BULLETIN HEBBEN WE GEEN MOEITE"

Met het aanvaarden van publicaties hebben we geen moeite, omdat daarvoor nog steeds voldoende ruimte beschikbaar is.

We ontvingen van A.M. Verboom uit Hellevoetsluis:

'Gedenkboek van het 25-Jarig Jubileum der Rijksnormaallessen te Klaaswaal, 1905-1930'. Het desbetreffende schoolbestuur zond ons als presentexemplaar: 'Door Zijne hand, een eeuw School met de Bijbel te Goudswaard' (1909-2009), samengesteld door P.J. Heistek, A. van Steensel-Slooter, en L. van Dolderen-van der Hoeven.

De heer L. Helms van Eis uit Bad Fallingbostal, Duitsland, van wie we al een respectabel aantal publicaties van zijn hand, bestemd voor de bibliotheek Streekgenealogieën, mochten ontvangen, heeft ons opnieuw verrast met de volgende titels:

Door hemzelf getranscribeerd en bewerkt:

- Verscheidene akten en aantekeningen betreffende Mijnsheerenland van Moerkercken uit externe archieven, 1447-1540
- Heerlijheidsarchief Mijnsheerenland, inv.nr. 36
- Processen en borgtochten voor Hove en Hoge Vierschaar, betr. bewoners Hoeksche Waard, 1621-1630
- Quohier van de hypothecken Mijnsheerenland van Moerkercken, 1669-1674
- Register, opdrachten en belastingen onder Moerkercken, 1674-1687
- Blokboek der Morgentalen Moerkercken binnenbans, 1682



Vendutieboek van Moerkercken, 1653-1767

- Kohier Xe Penning van Mijnsheerenland, 1543
- Kohier Xe Penning Oudeland van Mijnsheerenland, 1553
- Kohier Xe Penning van Mijnsheerenland, 1557
- Kohier Xe Penning van Mijnsheerenland, 1561
- Register van Vertichting, Uytkooppen, Reeckeningen ende Actens voor Weesen, 1677

Verder de gedrukte boeken:

- Het wapenboekje van Willem Jacobsz. Glasschilder in Den Haag uit 1565 Door F.H.J. van Aesch en B. de Keijzcr, 'Ons Voorgeslacht', 2006
- Al zwijgen de klokken te Mijnsheerenland, door T. Bokma e.a., Utrecht, 1945.
- De Groote Historie van een klein land, deel IV Worstelen en winnen, door D.J. Baarslag Dzn, Baarn, zonder jaartal.

In een dankbrief schreven we de heer Helms van Eis: "Het doet ons genoeg de leden van onze Vriendenkring (circa 1.600) van deze door u geschonken aanwinsten kennis te geven, zodat zij er naar believen gebruik van kunnen maken. Uw eerste zending hebben wij in Bulletin 109 van de Stichting Vriendenkring vermeld." Wij wensen deze waardevolle publicaties veel lezers toe.

Uitleen:

Van 19 mei tot 13 juli jl. heeft het Streekmuseum uitgeleend aan Erfgoedcentrum Diep te Dordrecht een houten kruiwagen gemerkt ABH. Deze kruiwagen is getoond in een expositie over de Crisis (de jaren dertig van de 20e eeuw) en illustreerde de werkverschaffing door de Rijks- en Gemeentelijke overheid.

Alex van der Woel, conservator ad interim.





DE NIEUWE BINTEN WORDEN OP AANGEBRACHT





EEN SPECTACULAIRE KLUS

